

УДК 378.016-051:793.3

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/69-3-13>**Денис ФЕДОРЧЕНКО,**

orcid.org/0000-0001-8695-7484

викладач кафедри сучасної та бальної хореографії

Харківської державної академії культури

(Харків, Україна) Fedorchenko.den@gmail.com

ПЕДАГОГІКА МИСТЕЦТВА В КОНТЕКСТІ ВИКЛАДАННЯ БАЛЬНИХ ТАНЦІВ

У статті розглядається педагогіка мистецтва в контексті викладання бальних танців. Зазначено, що найважливіша роль у навчанні бальних танців належить викладачеві, адже саме його здібності, педагогічна майстерність та мистецькі нахили уможливають розвиток емоційного та логічного сприйняття поданої інформації, формування естетичних уподобань, ідеалів, точок зору, переконань, естетичного ставлення до явищ і предметів навколишньої дійсності, стимулюють пізнавальну активність та самостійність, розвиток творчих здібностей і навичок, пробудження здатності сприймати настрої, інтереси, потреби і турботи оточуючих. Визначено, що педагогіка мистецтва покликана сформувати і розвинути творчу особистість бального хореографа, який буде під час танців проявляти свою індивідуальність, емоційність, неповторність та професійність. Розглянуто вимоги щодо успішної підготовки фахівців хореографічного мистецтва. Обґрунтовано, що під час навчання бальним танцям педагог формує аксіологічну складову майбутнього хореографа, адже хореографічне мистецтво є способом пізнання цінностей буття, а отже, спонукає особистість дивитися на світ ціннісними категоріями. Звернуто увагу на те, що педагогічне мистецтво викладача бального танцю обов'язково проявляється в його індивідуальному стилі викладання. Надано визначення поняттю «індивідуальний стиль професійної діяльності викладача бальних танців». Проаналізовано види індивідуальних стилів педагогічної діяльності: емоційно-імпровізаційний, емоційно-методичний, розсудливо-імпровізаційний, розсудливо-методичний. Запропоновано те, що викладач з бальних танців обов'язково повинен під час навчання студентів використовувати наступні види діяльності: конструктивну діяльність; гностичну діяльність; організаторську діяльність; комунікативну діяльність. Зроблено висновок, що педагогіка мистецтва це сучасний напрямок в педагогіці, який спрямований на покращення викладання дисциплін мистецтвознавства. Що стосується педагогіки мистецтва в контексті викладання бальних танців, то це здатність педагога-хореографа вчити студентів таким чином, щоб сформувати сучасну, креативну, емоційну особистість, яка буде здатна проявляти свою індивідуальність під час виконання своєї професійної діяльності.

Ключові слова: мистецтво, бальні танці, майстерність, хореограф, педагогіка мистецтва.

Denys FEDORCHENKO,

orcid.org/0000-0001-8695-7484

Lecturer at the Department of Contemporary and Ballroom Choreography

Kharkiv State Academy of Culture

(Kharkiv, Ukraine) Fedorchenko.den@gmail.com

ART PEDAGOGY IN THE CONTEXT OF TEACHING BALLROOM DANCING

The article examines art pedagogy in the context of teaching ballroom dancing. It is noted that the most important role in the teaching of ballroom dancing belongs to the teacher, because it is his abilities, pedagogical skill and artistic inclinations that enable the development of emotional and logical perception of the presented information, the formation of aesthetic preferences, ideals, points of view, beliefs, aesthetic attitude to phenomena and objects of the surrounding reality, stimulate cognitive activity and independence, the development of creative abilities and skills, awakening the ability to perceive the moods, interests, needs and concerns of others. It was determined that art pedagogy is designed to form and develop the creative personality of a ballroom choreographer who will show his individuality, emotionality, originality and professionalism during dances. The requirements for the successful training of choreographic art specialists have been considered. It is substantiated that during the training of ballroom dancing, the teacher forms the axiological component of the future choreographer, because choreographic art is a way of learning the values of being, therefore, it encourages the individual to look at the world in terms of value categories. Attention is drawn to the fact that the pedagogical art of a ballroom dance teacher is necessarily manifested in his individual teaching style. The concept of «individual style of professional activity of a ballroom dance teacher» is defined. Types of individual styles of pedagogical activity were analyzed: emotional-improvisational, emotional-methodical, judicious-improvisational, judicious-methodical. It is proposed that a ballroom dance teacher must use the following types of activities when teaching students: constructive activity; gnostic activity; organizational activity; communicative activity. It was concluded that art pedagogy is a modern direction in pedagogy aimed at improving the teaching of art history disciplines. As for the pedagogy of art in the context of teaching ballroom dancing, it is the ability of the teacher-choreographer to teach students in such a way as to form a modern, creative, emotional personality who will be able to show his individuality while performing his professional activities.

Key words: art, ballroom dancing, skill, choreographer, art pedagogy.

Постановка проблеми. В останні роки сучасні бальні танці набули популярності та поширилися по всьому світу. Вони заслуговують на визнання як самостійне явище хореографічної культури, оскільки відрізняються від інших видів бальних танців оригінальною системою засобів виразності. Найважливіша роль у навчанні бальних танців належить викладачеві, адже саме його здібності, педагогічна майстерність та мистецькі нахили сприяють розвитку емоційного та логічного сприйняття поданої інформації, формуванню естетичних уподобань, ідеалів, точок зору, переконань, естетичного ставлення до явищ і предметів навколишньої дійсності, стимулюють пізнавальну активність та самостійність, розвиток творчих здібностей і навичок, пробудження здатності сприймати настрої, інтереси, потреби і турботи оточуючих.

Незважаючи на все це, сучасне суспільство та його культурні установки піддаються постійним процесам модернізації, які об'єктивно тягнуть за собою необхідність внесення певних корективів в мистецьку освіту. Тому перед мистецькою освітою постає завдання наукового обґрунтування необхідних інновацій, викликаних вимогами часу. Встановлення методологічних орієнтирів у системі педагогічної діяльності, виховання, навчання та розвитку молодого покоління є одним із пріоритетних напрямів розвитку мистецької освіти в сучасному світі. Теоретичні підходи, в свою чергу, повинні визначати напрямок практичних інновацій в мистецькій освіті сьогодні.

Аналіз досліджень дозволив виявити, що різноманітні аспекти хореографічної освіти в Україні, зокрема специфіку розвитку хореографічної освіти в ХХ на початку ХХІ століття та особливості розвитку бального танцю в Україні в системі естетичного виховання та освіти досліджували Н. Терешенко «Бальний танець в системі освіти та естетичного виховання» (Терешенко, 2013), Т. Благова «Хореографічна підготовка в системі театральної освіти України» (Благова, 2014), А. Підлипська «Регіональні школи бального танцю в Україні» (Підлипська, 2014), О. Шабаліна «Підготовка хореографічних кадрів у контексті переходу до системи відкритої освіти» (Шабаліна, 2016), О. Мартиненко «Підготовка фахівця-хореографа в контексті розвитку сучасної освіти в Україні» (Мартиненко, 2019), В. Сизоненко «Бальна хореографія як засіб саморозвитку особистості майбутнього вчителя хореографічного мистецтва» (Сизоненко, 2019). Проте, не зважаючи на значний інтерес серед вітчизняних науковців до означеного питання, складна і бага-

тоаспектна проблематика бального танцю в системі освіти вимагає більш детального висвітлення з позицій сучасного гуманітарного знання. Серед науковців, які займалися дослідженням педагогіки мистецтва можна згадати таких видатних науковців як: О. Отич «Педагогіка мистецтва у системі мистецьких субдисциплін педагогіки» (Отич, 2010), Г. Падалка «Педагогіка мистецтва як напрям сучасного пізнання» (Падалка, 2007), Т. Ковтун «Про деякі аспекти педагогіки мистецтва та мистецтва педагогіки» (Ковтун, 2017) та інші.

Мета дослідження – розглянути педагогіку мистецтва та її складових як сучасного засобу при викладанні бальних танців.

Виклад основного матеріалу. У сучасній Україні бальний танець став частиною культурного життя, активно поширюється в засобах масової інформації, на театральних та естрадних сценах, впливає на суспільне виховання. З іншого боку, у хореографів все частіше виникає потреба в оволодінні технікою бального танцю, що зумовило необхідність оновлення методики підготовки фахівців бального танцю в університетах. Професійні навички хореографів бального танцю необхідні для постановки, викладання та поширення високохудожніх танців у інноваційному суспільстві. Тому сучасна система викладання бального танцю повинна вдосконалювати методику викладання в рамках мистецької освіти.

Все це можна досягти за допомогою сучасного напрямку в педагогіці, а саме педагогіки мистецтва.

Так Г. Падалка (2007: 8) вважає, що педагогіка мистецтва – це наука щодо визначення об'єктивних, стійких і суттєвих зв'язків навчання особистості мистецтва, її художнього розвитку. Об'єктом педагогіки мистецтва є процес художнього навчання, виховання і розвитку студентів, а предметом – дослідження змісту, структурних компонентів і педагогічних закономірностей регуляції цього процесу. Метою педагогіки мистецтва є теоретичне обґрунтування і розробка практичних вимірів оптимального функціонування методологічних засад, принципів педагогічних умов, методів і форм художнього навчання, виховання і розвитку студентів. Методологічними засадами в системі педагогіки мистецтва виступають концептуальні положення, дія яких розповсюджується на все поле педагогічної діяльності в галузі художнього навчання і розвитку студентів. Методологічні засади педагогічного мистецтва передбачають визначення провідних ідей, напрямів, знань щодо напрямків навколо яких зосереджуються інші структурні компоненти теорії.

О. Отич (2010: 14) під педагогікою мистецтва розуміє найвищий рівень педагогічної майстерності, що характеризується віртуозністю й естетикою практичної педагогічної дії. Адже, поза педагогічною майстерністю як мистецтвом педагогічної дії неможливе практичне втілення відкритих науковою педагогікою законів і правил навчання, виховання та розвитку особистості, оскільки вона «перетворюється на скарбницю цінностей, якими неможливо скористатися в інтересах справи».

Таким чином, ми можемо зазначити, що педагогіка мистецтва покликана сформувати і розвинути творчу особистість бального хореографа, який буде під час танців проявляти свою індивідуальність, емоційність, неповторність та професійність.

В цьому випадку нам дуже імпонує думка китайського дослідника Ян Цзи, який зазначав, що якісна підготовка майбутніх фахівців хореографічного мистецтва має базуватися на основі виявлення емоцій, оскільки емоція – це необхідна умова людського існування, а також одна з найвищих духовних цінностей здобувача (Чжень, 2022: 52).

Ян Дзи (Чжень, 2022: 52) також обґрунтував певні вимоги щодо успішної підготовки фахівців хореографічного мистецтва, а саме:

- навчання хореографічному мистецтву передбачає аудиторну роботу (мається на увазі навчання в офлайн-форматі, оскільки через онлайн-формат навчання дуже складно демонструвати та передавати емоції;
- танці мають базуватися на внутрішніх емоціях здобувачів;
- важливо викладачу раціонально стимулювати і направляти здобувача на природне проявлення емоцій;
- викладання має бути емоційним, оскільки це сприяє стимулюванню психологічної діяльності і поведінкової мотивації, а також задовольняє емоційні потреби здобувачів;
- сприяти зацікавленості та ентузіазму;
- використовувати унікальний дизайн;
- створювати навчальні ситуації, розв'язання та аналіз яких сприяють підвищенню інтересу до процесу навчання;
- викладач і здобувач активні, проте провідну роль виконує викладач;
- викладання не має обмежуватися наслідкуванням;
- виховання у здобувачів сили волі, уяви, творчих здібностей;
- використання на заняттях різноманітних методів і форм навчання (методи майстерності, методи критичного мислення, таксономія

Б. Блума, методи Ю. Бабанського), також власний досвід успішного вибору методів навчання;

- інноваційність у процесі викладання;
- стимулювати мотивацію та ентузіазм здобувачів до процесі навчання для просування та прогресу за правилом «Я хочу вчитися»;
- урахувати освітні потреби та навчальні можливості здобувачів;
- надавати постійну підтримку та допомогу;
- давати можливість виконати домашнє завдання перед початком заняття;
- широко використовувати текстові відео та здійснювати відбір змісту інформації;
- викладачі мають демонструвати високу емоційність, благородні почуття, використовувати та маніпулювати емоціями для сприяння пізнавальної діяльності (вміння проявляти, висловлювати, регулювати, розпізнавати емоції інших);
- для перевірки власного рівня успішності та здібностей здобувачів давати можливість здійснювати взаємоперевірку, самооцінювання тощо;
- використовувати метод заохочення в різних формах та підбадьорювати (позитивні, заохочувальні коментарі надають впевненості здобувачам, а негативна оцінка, критика сприяють розвитку комплексу неповноцінності, а це, в свою чергу заважатиме навчання);
- у процесі навчання створювати максимально комфортні умови для досягнення успіху;
- забезпечувати зворотній зв'язок між усіма учасниками освітнього процесу;
- дотримуватися логічного балансу між емоціями та розумом;
- пам'ятати, що танцювальна культура має прояв невербальності, що є її особливістю;
- створювати приємну та гармонійну атмосферу для кращого навчального ефекту (Чжень, 2022: 52–53).

При навчанні бальним танцям педагог також формує аксіологічну складову майбутнього хореографа, адже хореографічне мистецтво є способом пізнання цінностей буття, а отже, спонукає особистість дивитися на світ ціннісними категоріями. Унікальність хореографії в тому, що вона передбачає світосприйняття як думкою, так і переживанням цієї думки (Савчин, 2014: 300).

Враховуючи цей факт та важливе виховне призначення бальних танців, доцільно застосовувати на практиці методику, засновану на особистісно-діяльнісному підході, що передбачає взаємозалежне навчання, орієнтацію та розвиток студентів засобами бальних танців. Акцент робиться на тренуванні навичок міжособистісного спілкування, розвитку комунікативних здібностей, творчому

оволодінні технікою бального танцю та навичками самовдосконалення і самореалізації з урахуванням досвіду та індивідуальних досягнень викладачів і передових танцювальних пар, зростаючих вимог навчальних закладів до методичної компетентності викладачів бального танцю та професійно орієнтованих потреб педагогів в оволодінні новими інтерактивними формами і методами навчання. Надзвичайно важливим є вивчення та опанування методик викладання з використанням аудіовізуальних та візуальних засобів, які сприяють розвитку у студентів здатності критично сприймати, аналізувати та розуміти інформацію, а також застосовувати кращі практики бального танцю на практиці. Такий підхід вимагає пошуку сучасних підходів до організації навчального процесу, що відповідають головній меті: розвитку індивідуальності особистості.

Ми повністю підтримуємо думку О. Жирова (2023: 340–341), який вважає, що основними джерелами формування методичної компетентності у студентів є:

- власний танцювальний досвід викладача, коли він бере приклад зі свого тренера, його зовнішнього вигляду, стилю поведінки та спілкування, принципів, методів і прийомів викладання;
- семінари, курси, танцювальні табори, майстер-класи з провідними викладачами та найкращими тренерами світу, заняття з відеозаписами як засіб підвищення ефективності навчання базової методичної компетентності викладача хореографії, сприяння розвитку у студентів здатності критично сприймати, аналізувати, осмислювати інформацію та застосовувати кращі практики бального танцю у своїй практичній діяльності, можливість засвоєння новітніх знань у галузі методики та техніки викладання, внесок у розвиток методів та прийомів викладання бального танцю. Такий підхід дозволяє більш ефективно формувати методичне мислення викладачів у мотиваційному, рефлексивному та суб'єктному плані як основу методичної компетентності викладачів хореографії, розширює коло знань в галузі методики як науки та в галузі сучасних методів і прийомів викладання бального танцю;
- досвід планування, організації та проведення навчального процесу відомих і прогресивних представників хореографії бального танцю, які досягли значних успіхів і мають власні «школи». У зв'язку з цим, для ефективного тренування методичних навичок необхідно систематично відвідувати заняття цих тренерів (не менше 1–2 разів на тиждень);

- використання сучасних інтернет-ресурсів, соціальних мереж, таких як Instagram, Telegram, Viber, Facebook, YouTube тощо, програм та сервісів Zoom, платформ Google Meet, Moodle, Google Classroom, iSpring Learn, WebTutor та Cloundschool. Сьогодні існує багато безкоштовних навчальних курсів у форматі дистанційного навчання, а в мережі Інтернет тренери та викладачі діляться своїм педагогічним та методичним досвідом, презентують теоретичні та практичні методичні напрацювання. Це дуже важливо для розвитку практичних навичок, які можуть стати основою для успішної педагогічної супервізії в майбутньому. Особливо цінними є веб-сторінки, які показують і розкривають методичні аспекти виконання трюків, вказують на типові помилки та їх подальше виправлення, демонструють послідовність виконання трюків у змагальних комбінаціях відповідно до існуючих правил.

Також треба звернути увагу на те, що педагогічне мистецтво викладача бального танцю обов'язково проявляється в його індивідуальному стилі викладання.

Індивідуальний стиль професійної діяльності викладача бальних танців – це особливе самовираження його особистості через усталену систему методів і прийомів, які формують особистісну систему дій і характеризуються нестереотипністю поведінки, оригінальністю та креативністю в організаційних формах навчального процесу на заняттях бального танцю.

І. Демідова виділяє чотири види індивідуальних стилів педагогічної діяльності:

1. Емоційно-імпровізаційний. Орієнтуючись переважно на процес навчання, викладач недостатньо адекватно по відношенню до кінцевих результатів планує свою роботу; для заняття він відбирає найбільш цікавий матеріал, менш цікавий (хоча і важливий) часто залишає для самостійної роботи студентів, орієнтується в основному на сильних студентів. Діяльність педагога високо оперативна: на занятті часто змінюються види роботи, практикується колективне обговорення. Однак його діяльність характеризується низькою методичністю, недостатністю закріплення і повторення навчального матеріалу, контролю знань. Викладач володіє підвищеною чутливістю в залежності від ситуації на занятті, гнучкістю і імпульсивністю. По відношенню до студентів такий викладач чуйний і проникливий (Бугаєць, 2009).
2. Емоційно-методичний. Викладач орієнтується як на процес навчання, так і на його результат. Діяльність викладача високо оперативна, але

переважає інтуїтивність над рефлексивністю. Викладач прагне активізувати студентів не зовнішньою розважальністю, а особливостями самого предмета. По відношенню до студентів такий викладач чуйний і проникливий (Бугаєць, 2009).

3. Розсудливо-імпровізаційний. Для викладача характерні орієнтація на процес і результати навчання, адекватне планування, оперативність, поєднання інтуїтивності і рефлексивності. Викладач відрізняється меншою винахідливістю і варіюванні методів навчання, не завжди використовує колективні обговорення. Але сам викладач менше говорить, особливо під час опитування, тим самим, даючи можливість відповідати детально оформити відповідь студентам. Викладач цього стилю менш чутливий до змін ситуації на уроці. Для нього характерна обережність, традиційність (Бугаєць, 2009).

4. Розсудливо-методичний. Викладач орієнтується переважно на результат навчання. Він проявляє консервативність у використанні засобів і способів педагогічної діяльності. Висока методичність сполучається з малим, стандартним набором методів навчання, перевагою репродуктивної діяльності студентів, рідкісними колективними обговореннями. Викладач відрізняється рефлексивністю, малою чутливістю до змін ситуацій на уроці, обережністю в своїх діях (Бугаєць, 2009).

Також вважаємо, що викладач з бальних танців обов'язково повинен під час навчання студентів використовувати наступні види діяльності:

– конструктивну діяльність – яка проявляється в розумовій діяльності з проектування знань,

умінь, навичок, а також з формування якостей особистості студентів;

– гностичну діяльність – яка містить в собі аналіз змісту і способів здійснення навчального процесу, вивчення його учасників;

– організаторську діяльність – з допомогою якої відбуватиметься реалізація на практиці проєктів викладача;

– комунікативну діяльність – це спілкування викладача зі студентами, організація взаємовідносин між студентами (Волчукова та ін., 2013).

Висновки. Таким чином, здійснивши дослідження поставленої нами проблематики можемо зазначити, що педагогіка мистецтва це сучасний напрямок в педагогіці, який спрямований на покращення викладання дисциплін мистецтвознавства. Що стосується педагогіки мистецтва в контексті викладання бальних танців, то це здатність педагога-хореографа вчити студентів таким чином, щоб сформувати сучасну, креативну, емоційну особистість, яка буде здатна проявляти свою індивідуальність під час виконання своєї професійної діяльності.

До головних складових педагогічного мистецтва сучасного викладача бальних танців можемо виокремити наступні: творчість, креативність, цілеспрямованість, креативність, бажання вчитися та самовдосконалюватися, бути відкритим до студентів, вміння планувати та організовувати навчальний процес, у своїй діяльності використовувати сучасні інтернет-ресурси та соціальні мережі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Благова Т. Хореографічна підготовка в системі театральної освіти України. *Естетика і етика педагогічної дії*. 2014. Випуск 8. С. 100–110.
2. Бугаєць Н. А. Методика роботи з хореографічним колективом: навчальний посібник. Харків : ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2009. 99 с.
3. Волчукова В. М., Бугаєць Н. А., Ліманська О. В., Тищенко О. М. Методика роботи з хореографічним колективом: основи курсу: навчально-методичний посібник. Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2013. 326 с.
4. Ковтун Т. І. Про деякі аспекти педагогіки мистецтва та мистецтва педагогіки. *Науковий вісник Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого*. 2017. Випуск 20. С. 177–181. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkkarogo_2017_20_25
5. Мартиненко О. Підготовка фахівця-хореографа в контексті розвитку сучасної освіти в Україні. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. 2019. Випуск 3. С. 127–136. DOI: 10.31499/2307-4906.3.2019.190347
6. Отич О. М. Мистецька освіта в Україні: теорія і практика. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2010. 257 с.
7. Отич О. М. Педагогіка мистецтва: від історичної практики – до теоретичного осмислення. *Рідна школа*. 2010. № 6. С. 14–19.
8. Падалка Г.М. Педагогіка мистецтва як напрям наукового пізнання. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 14: Теорія і методика мистецької освіти*. 2007. Випуск 4 (9). С. 7–11.
9. Підлипська А. М. Регіональні школи бального танцю в Україні. *Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури*. 2013. Випуск 30. С. 344–350.
10. Савчин Л. Хореографічне мистецтво в культурно-освітньому просторі України. *Вісник Львівського університету. Серія Мистецтво*. 2014. Випуск 14. С. 296–303.
11. Сизоненко В. А. Бальна хореографія як засіб саморозвитку особистості майбутнього вчителя хореографічного мистецтва. *Сучасні стратегії розвитку хореографічної освіти* : матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф. (Умань, 19 квітня 2019 р.). Умань : Візаві, 2019. С. 69–73.

12. Терешенко Н. В. Бальний танець в системі освіти та естетичного виховання. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2013. Випуск 35 (71). С. 93–97.
13. Чжень Чан. Особливості підготовки майбутніх фахівців хореографічного мистецтва у процесі навчання закладів вищої освіти КНР. *Освіта. Інноватика. Практика*. 2022. № 7. Том 10. С. 50–53.
14. Шабаліна О. М. Підготовка хореографічних кадрів у контексті переходу до системи відкритої освіти. *Хореографія XXI століття: мистецький та освітній потенціал* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 15–16 квітня, 2016 р.). Київ : КНУКіМ, 2016 С. 290–293.

REFERENCES

1. Blahova T. (2014). Khoreorafichna pidhotovka v systemi teatralnoi osvity Ukrainy [Choreographic training in the theater education system of Ukraine]. *Estetyka i etyka pedahohichnoi dii – Aesthetics and ethics of pedagogical action*, 8, 100–110. [in Ukrainian].
2. Buhaiets N. A. (2009). Metodyka roboty z khoreorafichnym kolektyvom [Methods of working with a choreographic team]: navchalnyi posibnyk. Kharkiv: KhNPU imeni H.S. Skovorody. [in Ukrainian].
3. Volchukova V. M., Buhaiets N. A., Limanska O. V., Tishchenko O. M. (2013). Metodyka roboty z khoreorafichnym kolektyvom: osnovy kursu [Methods of working with a choreographic team: the basics of the course]: navchalno-metodychnyi posibnyk. Kharkiv : KhNPU imeni H. S. Skovorody. [in Ukrainian].
4. Kovtun T. I. (2017). Pro deaki aspekty pedahohiky mystetstva ta mystetstva pedahohiky [About some aspects of art pedagogy and the art of pedagogy]. *Naukovyi visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu teatru, kino i telebachennia imeni I. K. Karpenka-Karoho – Scientific bulletin of the Kyiv National University of Theater, Cinema and Television named after I. K. Karpenko-Kary*, 20, 177–181. [in Ukrainian].
5. Martynenko O. (2019). Pidhotovka fakhivtsia-khoreografa v konteksti rozvytku suchasnoi osvity v Ukraini [Training of a specialist choreographer in the context of the development of modern education in Ukraine]. *Zbirnyk naukovykh prats Umanskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu – Collection of scientific works of the Uman State Pedagogical University*, 3, 127–136. [in Ukrainian].
6. Otych O. M. (2010). Mystetska osvita v Ukraini: teoriia i praktyka [Art education in Ukraine: theory and practice]. Sumy: SumDPU imeni A. S. Makarenka. [in Ukrainian].
7. Otych O. M. (2010). Pedahohika mystetstva: vid istorichnoi praktyky – do teoretychnoho osmyslennia [Art pedagogy: from historical practice to theoretical understanding]. *Ridna shkola – Native school*, 6, 14–19. [in Ukrainian].
8. Padalka H. M. (2007). Pedahohika mystetstva yak napriam naukovoho piznannia [Art pedagogy as a direction of scientific knowledge]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Seriya 14: Teoriia i metodyka mystetskoï osvity – Scientific journal of the National Pedagogical University named after M. P. Drahomanov. Series 14: Theory and methods of art education*, 4 (9), 7–11. [in Ukrainian].
9. Pidlypska A. M. (2013). Rehionalni shkoly balnoho tantsiu v Ukraini [Regional ballroom dance schools in Ukraine]. *Aktualni problemy istorii, teorii ta praktyky khudozhnoi kultury – Actual problems of the history, theory and practice of artistic culture*, 30, 344–350. [in Ukrainian].
10. Savchyn L. (2014). Khoreorafichne mystetstvo v kulturno-osvitnomu prostori Ukrainy [Choreographic art in the cultural and educational space of Ukraine] *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriya mystetstvo – Bulletin of Lviv University. Art series*, 14, 296–303. [in Ukrainian].
11. Syzonenko V. A. (2019). Balna khoreografiia yak zasib samorozvytku osobystosti maibutnoho vchytelia khoreorafichnoho mystetstva [Ballroom choreography as a means of self-development of the personality of the future teacher of choreographic art]. *Suchasni stratehii rozvytku khoreorafichnoi osvity : VI Mizhnar. nauk.-prakt. konf. Uman : Vizavi*, 69–73. [in Ukrainian].
12. Tereshenko N. V. (2013). Balnyi tanets v systemi osvity ta estetychnoho vykhovannia [Ballroom dance in the system of education and aesthetic education]. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu imeni Ivana Franka – Bulletin of Zhytomyr Ivan Franko State University*, 35 (71), 93–97. [in Ukrainian].
13. Chzhen Chan (2022). Osoblyvosti pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv khoreorafichnoho mystetstva u protsesi navchannia zakladiv vyshchoi osvity KNR [Peculiarities of the training of future choreographic art specialists in the process of training in higher education institutions of the People's Republic of China]. *Osvita. Innovatyka. Praktyka – Education. Innovation. Practice*, 7, 10, 50-53. [in Ukrainian].
14. Shabalina O. M. (2016). Pidhotovka khoreorafichnykh kadriv u konteksti perekhodu do systemy vidkrytoi osvity [Training of choreographic personnel in the context of the transition to the open education system]. *Khoreografiia XXI stolittia: mystetskyi ta osvittii potentsial* : materialy Vseukr. nauk.-prakt. konf. (Kyiv, 15–16 kvitnia, 2016 r.). Kyiv : KNUKіM, 2016 S. 290–293. [in Ukrainian].